

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

IV. Motus contrarij an eidem eælo possint conuenire?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

regere, & moderari quid aliud esse potest, quam cælos mouere, ac certos, statosque cursus iis præfinire: nec enim cura illa, & regimen Angelorum in eo consistere potest, quod cælos in suo esse directe conferuent: qui enim cælos producere non potuerunt, qua ratione eos directe conferuare tot sæculis valebunt? neque etiam in eo, quod indirecte cælos conferuent, hoc est, in eo quod cælos ab iniuria, & violentia agentium contrariorum vindicent, & si quid detrimendi eis extrinsecus immisceat, id omne ab iis atceant: cum enim cælum, aut omnino incorruptibile, & ab agentibus extrinsecus lædi nescium sit, ut Peripatetici tuerentur, aut certe non nisi difficillime; ac parum lædi, aut corrumpi possit; ut experientia tot sæculorum constat, inepte quidem cura illa cælestis machinæ Angelis demandata ad solam illam indirectam conseruationem & contrariorum agentium vim arcendam reuocaretur. Præterea idem suaderit quia cælestia corpora hæc inferiора localiter mouent, ut saepe insinuatum est: à fortiori ergo dicendum est, Angelos mouere cælos, cum Angeli naturæ dignitate plus cælos superent, quam cæli corpora sublunaria antecellunt. Rursus: sicut minor hic mundus, videlicet homo habet spiritus vitales, & animales: per quos regitur, & vi quorum de loco in locum mouetur, pari ratione congruum fuit, ut maior hic mundus per spiritus incorporeos, & cælestes regatur, eorumque vi, & influxu motum localem subeat penes eas partes, secundum quas summo artificio localiter mouetur. Huc spectat illud Iobi c. i. *ibi sub quo curuantur r., qui portant orbem;* nec non Ecclesiastes cap. i. *pergit in circuitu spiritus, & in circulo suos reuertitur,* id est, cælum ita pergere, & reuerti facit, ut interpretatur D. Thomas opusc. i. art. 6.

17. Obiicies tamen contra priorem nostræ sententiæ partem: si qua ratione, cælum à semetipso efficienter moueretur, maximè quia motus ei esset connaturalis, eiusque ingenitò appetitui conformis; ut supra argumentati sumus: at motus ei connaturalis non est, siquidem nulla res connaturaliter mouetur, nisi ad hoc, ut centrum adipiscatur: cælum autem perpetuo est in centro, & nunquam ab eo exulat, aut potest. Deinde obiicies contra posteriorem nostræ sententiæ partem: cæli à semetipsis effectiue mouentur: cur ergo ad eorum motus intelligentiæ efficienter concurrat? pati quidem ratione dici posset, quoties lapis in centrum delabitur, aut ignis, vel aer sursum euolat, aut mare fluit, refluitque, aut quæuis alia res naturaliter mouetur, huiusmodi motus ab intelligentiis efficienter proficisci, quod ridiculum videtur.

8. Ad primum respondeo: corpori in centro existenti solus ille motus connaturalis minimè est, qui se habet per modum desiderij, qualis est motus rectus: possessio enim centri eius desiderium, & è conuerso colligitur: ceterum motus ille, qui se habet per modum quietis, aut gaudij connaturalis esse potest corpori, quantumlibet in centro existat, motus autem circularis cæli est motus per modum gaudij, & quietis, cum ratione illius cælum totaliter sumptum semper sit in eodem loco, ac centro. Præterea dici potest, quancumque patrem globi cælestis habere pro centro adæquato eorum illud spatium, per quod circulariter mouetur: ac cælum in toto eo spatio semper

non est, & semper extra aliquam eius partem est: ut ergo in toto eo successiue sit, ad illud successiue moueri absque vllâ violentia, & connaturaliter poterit.

Ad secundum respondeo, in primis in eorum sententia, qui cælos esse eiusdem speciei arbitrantur, facile dici posse, quancumque orbem cælestem indifferentem esse adhuc morum, vel ad alium quancumque speciem diuersum, siue ad hoc, quod maiori, vel minori celeritate super hos, aut super illos polos ab oriente ad occidentem, aut è contrario moueatur: ad hanc ergo indifferentiam quoad specificationem, & non solum quoad indiuiduum tollendam angelorum ministerio Deus uti potuit, ac debuit. Ceterum grauius, & leuius non sunt indifferentia ad diuersos motus quoad specificationem, sed quoad indiuiduum: cum ergo solius Dei sit, determinare effectus causarum secundarum quoad indiuiduationem, mirum non est, quod Angeli motus grauius, & leuius non efficiant. Rursus motus lapidis v. g. nullo artificio præditus est, nihilque admirandi, aut suspiciendi habet; ratione cuius intelligentiæ assignari debeat, aut in ipsum lapidem, tanquam in causam secundam adæquatam reuocari non possit: contra vero credibile non est ordinatissimos illos, ac adeo admirabiles, nunquam tamen satis admiratos syderum ortus & occasus, dierum ac noctium stabiles, ac certas vires, lunæ menstrua curricula, & incrementa, ac decrementsa, anni quadripartitam distinctionem quadripartito elementorum numero congruentem, magnorum orbium in circulos partim annuos, partim sæculares recursum: hos, inquam, ordinatissimos motus, & quosdam quasi temporum versus in inanem cæli substantiam velut causam secundam adæquatam reuocari posse, & non potius tales esse, ad quos Angelorum ministerio Deus uti debuerit.

Præterea probabiliter dici potest, motum, atque impetum supremi cæli, nec non inferiorum cælorum eius naturæ, & conditionis esse, ut quæ admodum supremum cælum inferiores secum rapit, ij etiam illud secum rapere possent; nec esse potiorē rationem, cur vnum potius, quam aliud eueniat, si cæli secundum se spectentur: ut ergo hæc indifferentia determinetur, & ut ita motus cælorum temperetur, ut à supremo cælo ad inferiores, & non è contrario traiciatur, necesse esse, ut Angelus cælestium corporum motibus se se immisceat, eosque ex parte efficiat medio impulsu, quem applicet, aut producat: negari enim nequit, quin ex vario modo adhibendi impulsu orti soleat, quod res sursum, ac deorsum in latera, aut in orbem moueatur.

CAPUT IV.

Motus contrarij an eidem cælo possint conuenire.

21. Motus contrarij bifariam accipi possunt: primum etenim tales dici possunt ij, per quos duo corpora in diuersis locis simul constituantur, quique si eidem corpori conueniunt, illud etiam in pluribus locis spatis simul collocarent: & in hoc sensu motus contrarios eidem cælo

cælo conuenire non posse extra omnem contro-
uersiam est, cum simul, & semel duos locos occu-
pare nequeat. Secundò dici solent motus contra-
rij, qui diuersos terminos à quo & ad quem res-
piciunt, & per quos corpus aliquod ab occidente
v.g. ad orientem, & ab oriente ad occidentem si-
mul mouetur: quòd an accidere possit, quin idem
corpus in duobus locis simul sit, aliudve in-
conueniens sequatur, valde inter Astrologos, ac ali-
quos Philosophos controuertitur, vbi hi partem
negantem, illi verò affirmatiuam acriter defen-
dunt.

22. Enimverò affirmans sententia, quam in supe-
rioribus sæpè supposuimus, in præsentì etiam no-
bis magis placet: quia planetæ omnes motum
diuinum ab oriente in occidentem, & simul ab
occidenti in orientem motibus sibi propriis mo-
ueri, variis experienciis, & obseruationibus
Astrologi manifestè concludunt; quarum aliquas
supra adduximus, cum de numero cælorum age-
remus. Vt enim ibi aiebamus, fieri non posset,
vt planetæ modò magis, modò minus inter se, &
à stellis fixis distarent, vtque puncta, ortus, & oc-
casus in horizonte variarent, si tantum vno com-
muni motu, & per vnum communem circulum
videlicet æquinoctialem, ac super eodem polos,
scilicet polos totius mundi ab oriente in occiden-
tem tantum mouerentur; & vltèrius propriis, ac
distinctis motibus super polos Zodiaci, ac circu-
lum etiam Zodiacum ab occidente in orientem
minimè cicerentur.

23. Respondent Achilinus, Alpetragius, & alij
aduersarij, cælos inferiores, cum solo motu diu-
no moueantur, videri tamen nobis eos moueri ab
occidente in orientem, contra impetum primi
mobilis: ac proinde planetas omnes cum sint in
eadem distantia tam respectu sui, quàm respectu
fixarum, in diuersa tamen distantia, ac positiua
nobis apparere: nimirum quia orbes inferiores,
quo magis distant à primo mobili, eo tardius
quàm superiores ab oriente in occidentem mo-
uentur. Quam doctrinam hoc exemplo, & qui-
dem, vt ipsis videtur, apertissimo declarant: si sint
tres ordines hominum collaterales linea recta dis-
positi, simulque ab oriente in occidentem mo-
ueantur ea conditione, vt homines primi ordinis
celerrimè, homines secundi ordinis tardius, ac
homines tertij ordinis tardissimè currant; certè
procul eos ordines intuenti apparerent homines
secundi ordinis retrocedere ab occidente in ori-
entem, necnon etiam homines tertij ordinis; &
hos lentiori gradu quàm illos; cum tamen omnes
duntaxat ab oriente in occidentem mouerentur.
Similiter ergo cum planetæ inferiores segnus,
ac lentius moueantur ab oriente in occidentem
quàm superiores, eo quod magis distant à primo
mobili, à quo iis communicatur motus: contra
verò superiores concitati moueantur ab orien-
te in occidentem quàm inferiores; hi pedetentim
nobis retrocedere videbuntur ab occidente in
orientem, eoque citius quo lentius ab oriente in
occidentem re ipsa mouentur: vnde Luna inter re-
liquos planetas lentissimo gradu incedens, citissi-
mè tamen, ac spatio vnius mensis ab occidente in
orientem retrocedere nobis videtur.

24. At hoc, quod respondent aduersarij, parum,
aut nihil habet momenti: nam, si cæli inferiores
non haberent peculiare motus ab occidente in
orientem, sed propter inæqualitatem motus re-

pedare existimarentur, sanè eiusmodi repeditio,
ac defectio fieret per eandem lineam, nempe cir-
culum æquinoctialem, & circa polos mundi, cum
motus diurnus planetarum ab oriente in occi-
dentem per eum circulum, & circa eos polos re-
cta fiat: vnde omnes stellæ fixæ, & errantes eor-
dem circulos parallelos vltra, & citra æquino-
ctiales semper describerent; ac nunquam Sol, aut
Luna, aliudve sydu puncta, ortus, & occasus va-
riarent, aut vno tempore propius quam alio ad
nostri capitis verticem accederent, aut magis ab
eo recederent, vt nuper argumentabamur. Illo
quoque argumento refelli potest hæc sententia,
quia sol viginti quatuor horis motum diurnum
absoluit, Luna verò vndeicies velocius quàm Sol
ab occidente in orientem repedare videatur, vt
est manifestissimum.

25. Secundò suaderi potest sententia, quam am-
plexi sumus, quia non magis opponuntur motus
ab oriente in occidentem, & motus ab occidente
in orientem, quàm calor, & frigus v.g. at calor, &
frigus ita temperari possunt, vt in eodem subiecto
se compatiuntur, simulque reperi possint: pari er-
go ratione duo illi motus ita temperari, ac modi-
ficari possunt, vt simul eidem cælo possint con-
uenire. Tertio hæc eadem sententia multiplici
experientia suaderi solet: nam si naui à portu
soluat, & nauita à prora ad puppim tendat, simul
& semel, vt aiunt ab oriente in occidentem motu
proprio, ab occidente verò ad orientem motu to-
tius naui mouebitur. Similiter musca rotæ assi-
dens ab oriente in occidentem motu totius rotæ,
& ab occidente in orientem motu proprio contra
impetum rotæ mouetur. Rursus, si quis ab orien-
te in occidentem ambulet, & manum retrò ver-
sus orientem extendat, vna eademque manus ab
oriente in occidentem motu totius corporis, ab
occidenti verò in orientem motu proprio, ac pe-
culiari simul mouebitur. Plura alia eiusmodi
exempla adduci solent, quæ certè, ni fallor, rem
concludunt. Nec conspicio, quæ experientia
certa sit, si sensu refragante in prædictis casibus
vnam eandemque substantiam diuersos motus si-
mul subire negetur.

26. Quarto suadetur ea sententia autoritate mul-
tiplici: namque in primis eam tuentur non tan-
tum plerique Astrologi, vt supra prædiximus,
verum etiam Aristoteles, & cum eo Peripatetici
omnes. Eandem etiam sequuntur communiter
Stoici, ac præsertim Seneca in consolat. ad Hel-
uiam cap. 6. ibi: *Aspice sydera mundum illustran-
tia: nullum eorum perstat: labitur assidue, & locum
ex loco mutat: & quamuis cum vniuerso vertatur, in
contrarium nihilominus ipsi mundo refertur. Per om-
nes signorum partes discurret perpetua eius agitatio: &
aliunde alia commigratio est.* Ita etiam sentit Plato
in Timæo ibi: *Ipsorum ergo planetarum corpora ita
fabrefacta, atque composita collocauit Deus ad mo-
tus, & circuitiones, quas alterius motus deducit se-
ptem quidem illas, quum & ipsi planeta sint septem.*
Collocauit ergo illos; lunam quidem in primo, qui circa
terram est, orbem: solem in secundo à terra: lucife-
rum, & eum qui Mercurio est sacer, in iis, qui pa-
ri celeritate qua solis orbis mouentur, contrariam ta-
men ei obuiamque se se mouendi sortiti sunt potesta-
tem: eaque conuersione, quam inter se habent Luci-
fer, Mercurius, Sol, alij alios vincunt, vicissimque
vincuntur. Et paulo infra: *Quando igitur vnum-
quodque eorum syderum cursum decorum est ade-
ptum,*

ptum, à quibus erat motus temporis consignandus: & colligata sunt corpora animalibus vinculis, tum animantia orta sunt. Ea verò demandatum munus didicerunt, eiusque parere imperio, & prescriptum obedire; tunc ex alterius natura motione transuersa, atque obliqua in eiusdem natura motum incurrentia, in eoque herentia, atque impedita: quippe quæ princeps esset, atque primaria, & firmiori potestate: quum alia maiorem lustrarent orbem, alia minorem: tardiusque maiorem, celeriusque minorem: momento verò vnius, eiusdemque natura, quæ velocissimè movebatur, ea celeritate vinci à tardioribus, & cum superabant, superari videbantur: omnes enim orbis quasi spiræ in flexione vertebat, quod bifariam contrarius motibus progrediuntur: ut quod esset tardissimum, id proximum fieret celerrimo. Ac denique haud ita post: diuini autem singulis duo genera motus attribuit; (Deus scilicet) vnum, quod semper esset in eodem aque, & idem in omnibus, atque de iisdem rebus sibi ipsi consentiret: alterum, quod in antiquam partem è cōuersione eiusdem & similis pelleteretur. Platonem non tantum sequitur, sed penè transcribit Cicero de viuerso, atque in eadem, quæ uterque opinione sunt ceteri Academici.

27.

Quod caput est, id ipsum opinantur passim Ecclesiæ Patres, & in primis Isidorus Pelusiota lib. 4. epist. 8. ibi: quemadmodum si rota vehemènti feratur impetu, formica contrario ipsi motu ingrediti nihil tantopere promouet (nam rota celerrimo, rapidissimoque motu superatur) ita & errantia sidera se habent, si cum inerrantium motu comparentur. Et Anselmus de concordia præsc. & præd. Dei, in hæc verba: item si consideremus solem sub eadem parte cæli, cum semper cælum lustrando ad eandem partem festinet: videmus quia idem locus est à quo recedit, & ad quem accedit, & indefinenter ei eodem tempore appropinquat, & elongatur. Patet etiam cursum eius non ignorantibus, quia si cælum consideremus, semper transit ab occidentali parte ad orientalem: si verò terram attendimus, nunquam nisi ab orientali ad occidentalem: & sic semper contra firmamentum vadit; & licet tardius, cum firmamento. Quod ipsum in omnibus planetis cernitur.

28.

Deinde id ipsum reperit Anselmus libro 1. de imag. mundi cap. 24. ibi: septem stelle singulis circulis contra mundum feruntur, & ob vagum cursum planeta, id est erratica dicuntur. Ha immensa celeritate firmamenti ab oriente in occidentem raptantur; tamen naturali cursu contra mundum ire comprobantur: sicut musca si in rota molendini circumferatur, ipsa tamen proprio motu contra reuolutionem eius ire videtur. Et ibidem inferius: luna, licet quotidie violentia firmamenti ab oriente in occidentem feratur; tamen contra mundum nitens omnia Zodiaci signa 17. diebus peruagatur: circulum autem suum in 19. annis perambulare affirmatur. Et nonnullis intercis: quartus planeta est sol, & hic ab oriente in occidentem impetu firmamenti fertur: sed contra mundum nitens per totum Zodiacum 365. diebus gradiatur: circulum autem suum 18. annis perambulare traditur. Ac denique ibidem: septimus planeta est Saturnus, qui & Phaëton, Sphæricus, gelidus contra mundum, ut inferiores regiones, gradiens signiferum triginta annis percurrit. Anselmum, & Isidorum sequitur, ut alios Patres prætermittam, Damascenus libro 2. de fide

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

capite 7. ibi: cælum affirmans, ab exortibus in occasus moneri: planetas verò ab occasu in exortus: & cælum sui ipsius motu quàm ocissimo circumferre septem planetas. Constat autem ex modo, quo se alibi explicare solet, cum ex propria sententia loqui non obstante ea particula, affirmant.

29.

Quintò, & postremo suadet eadem sententia: quia si qua ratione duo motus, ad orientem alter, alterque ad occidentem eidem corpori cælesti, aut etiam sublunari simul conuenire non possent, maximè quia sequeretur, eorum vi corpus idem in diuersis locis simul constitutum iri. At quod hoc non sequeretur, facile explicari potest in Aristotelis de compositione continui principiis: iuxta ea namque in tempore, & loco sunt infinitæ partes indeterminatæ. Quamuis autem mobile in pluribus partibus temporis indeterminatis, seu proportionalibus nihil spatij acquirat, non ob id tamen dicitur quiescere, cum quies, si propriè loquamur, sit assignari posse partem aliquam determinatam temporis, in quo mobile nihil spatij de nouo acquirat. Rursus, esto mobile plures partes spatij indeterminatas, seu proportionales motu suo non attingat, nihilominus rigorosè fando haud transiliet de extremo ad extremum sine mediò, nec saltus vllus etiam exiguos efficiet, cum saltus propriè tales dicantur in ordine ad solas partes temporis determinatas: atque nisi hæc ita sint, haud ita facile poterit explicari velocitas, ac tarditas motuum sine morulis, & saltibus: quo tamen nihil absurdius. Supposita ergo tota hac doctrina, quam vberius tradidi supra lib. 3. tract. 8. cap. 3. & alibi sæpè, cum cæli ab oriente in occidentem, & simul ab occidente in orientem mouentur, eorum motus illi contrarij non respiciunt eandem partes indeterminatas temporis, & loci: vnde per eos cæli in diuersis locis simul non constituentur.

CAPVT V.

Calorum lumen, & influxus in hæc inferiora.

IN primis lucem calor. um, corporum etiam sublunarium haud esse formam substantialem patet aduersus aliquos, quos refert B. Thomas 1. p. q. 67. art. 3. quia alioqui aer v. g. quoties à sole illuminatur, duplicem formam substantialem, videlicet formam aeris simul & semel haberet. Deinde nec lucem esse corpus contra Empedoclem relatum ab Aristotele 2. de anim. cap. 7. exinde constat, quod alias duo corpora penetrarentur, cum lux experientia teste penetrari soleat cum corpore diaphano, quod illustrat. Quæ cum ita sint, lux suapte natura qualitas quædam accidentalitatis est, à quatuor primis, calore scilicet, frigore, humiditate, & siccitate distincta, iisque nobilior.

30.

Secundò statuendam est contra Albertum, Richardum de Media villa, Aigidium, & alios, lucem astrorum non differre specie à luce corporum inferiorum: nec à fortiori lucem vnius astri, à luce alterius. Ita B. Thomas in 4. distinctione 44. quæstione 2. articulo 4. & ratio est: quia non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate: at quæ necessitas est in præsentibus

31.

G g distinctionis